

prof. dr hab. Waldemar Tarczyński
Uniwersytet Szczeciński
Instytut Ekonomii i Finansów
Katedra Finansów Zrównoważonych i Rynków Kapitałowych

Ocena

pracy doktorskiej mgr **Anna Kowal-Pawul** pt.: *„Ekonomiczne uwarunkowania i konsekwencje cyfryzacji podatku od towarów i usług w Polsce”*

Po zapoznaniu się z treścią stwierdzam, że praca doktorska mgr Anny Kowal-Pawul niewątpliwie stanowi wartościowe opracowanie. Nie ulega wątpliwości, że problematyka cyfryzacji podatku od towarów i usług jest istotnym problemem zarówno z naukowego jak i praktycznego punktu widzenia. Z dotychczasowych badań prowadzonych na świecie w tym aspekcie wynika, jak Autorka zaznacza we wstępie, że w Unii Europejskiej nie opracowano lepszej formy opodatkowania obrotu gospodarczego. Systematycznie zwiększa się liczba działań i metod prowadzących do ograniczenia zjawiska uchylania się od płacenia podatków. Działania podejmowane w tym zakresie od 2016 roku Autorka określiła w pracy jako cyfryzacja podatku od towarów i usług. Problematyka ta ma charakter interdyscyplinarny i obok ekonomii i finansów jest związana z prawem, informatyką i nowymi technologiami. Nie ulega wątpliwości, że w długim horyzoncie czasowym dynamicznie rozwijające się technologie i zmiany przepisów doprowadzą praktycznie do przededefiniowania świata podatków, na co Autorka zwraca uwagę we wstępie.

W pracy Autorka dostrzegając te procesy skupiła się na próbie odpowiedzi na pytanie, czy cyfryzacja podatku od towarów i usług spełnia swoją rolę w zakresie ograniczenia luki podatkowej w Polsce. Na tym tle sformułowano pięć szczegółowych pytań:

1. Czy cyfryzacja podatku od towarów i usług ma wpływ na ograniczanie nieuczciwej konkurencji w wybranych sekcjach gospodarki: budownictwie i handlu ?

2. Czy występują korzyści ze stosowania rozwiązań w ramach cyfryzacji podatku od towarów i usług z punktu widzenia przedsiębiorców ?
3. Jakiego rodzaju koszty ponoszą przedsiębiorstwa w związku ze stosowaniem rozwiązań w ramach cyfryzacji podatku od towarów i usług ?
4. Czy w przedsiębiorstwach korzysta się z rozwiązań w ramach cyfryzacji podatku od towarów i usług dobrowolnie ?
5. Czy likwidacja stawek obniżonych może przyczynić się do zmniejszenia ubytku dochodów podatkowych ?

Prowadzi to do zasadniczego celu pracy, którym była ocena konsekwencji procesu cyfryzacji podatku od towarów i usług w Polsce z punktu widzenia budżetu państwa oraz działalności przedsiębiorstw.

Wychodząc z głównego celu Autorka sformułowała pięć celów szczegółowych (pomocniczych) pracy:

1. Ocena wpływu cyfryzacji podatku od towarów i usług na ograniczanie nieuczciwej konkurencji w obszarze produktów w wybranych sekcjach gospodarki: budownictwo i handel;
 2. Rozpoznanie korzyści uzyskiwanych w przedsiębiorstwach w związku ze stosowaniem narzędzi w ramach cyfryzacji podatku od towarów i usług;
 3. Rozpoznanie rodzaju kosztów ponoszonych w przedsiębiorstwach w związku ze stosowaniem narzędzi w ramach cyfryzacji podatki od towarów i usług;
 4. Rozpoznanie w jakiej części przedsiębiorstw korzysta się z narzędzi cyfryzacji podatku od towarów i usług dobrowolnie;
 5. Ukazanie korzyści z ujednoclenia stawki podatku od towarów i usług jako wsparcia procesu cyfryzacji w walce z negatywnym zjawiskiem luki podatkowej.
- Jak wynika z celów badawczych efektem końcowym tak zaprojektowanych badań ma być rozpoznanie konsekwencji i efektywności cyfryzacji podatku od towarów i usług oraz wskazanie kierunku zmian w walce z negatywnym zjawiskiem luki podatkowej.

Z celów jakie zostały postawione w pracy wynika główna hipoteza badawcza: cyfryzacja podatku od towarów i usług przyczynia się do zmniejszenia luki podatkowej w Polsce.

W pracy sformułowano również szczegółowe (pomocnicze) hipotezy badawcze:

- Proces cyfryzacji podatku od towarów i usług ma większy wpływ na ograniczanie nieuczciwej konkurencji w budownictwie niż w handlu;
- W przedsiębiorstwach zauważa się korzyści ze stosowania narzędzi w ramach cyfryzacji podatku od towarów i usług;
- Stosowanie narzędzi w ramach cyfryzacji podatku od towarów i usług wiąże się z ponoszeniem kosztów przez przedsiębiorstwa oraz z zagrożeniem utraty płynności finansowej;
- W przedsiębiorstwach korzysta się z rozwiązań w ramach cyfryzacji podatku od towarów i usług dobrowolnie;
- Obniżone stawki podatku od towarów i usług czynią polski system podatkowy skomplikowanym, a ich likwidacja może zmniejszyć ubytek dochodów podatkowych.

Każdą pracę prowadzącą do rozpoznania konsekwencji i efektywności cyfryzacji podatku od towarów i usług oraz wskazania kierunków zmian w walce z negatywnym zjawiskiem luki podatkowej należy powitać z uznaniem. Proponowany przez Autorkę temat dlatego należy uznać za ważny i warty rozprawy doktorskiej. Podejmując ten ważny i trudny zarazem temat Doktorantka postawiła w pracy bardzo ambitne zadania badawcze, zarówno w obszarze teorii i metodyki, jak i aspektów poznawczych.

Akceptuję przyjęty w rozprawie cel badania oraz podstawową hipotezę badawczą wynikającą z celów jakie postawiła przed sobą w rozprawie Doktorantka. Strona metodologiczna pracy nie budzi zastrzeżeń. Doktorantka dobrze poradziła sobie z nierzadko trudnymi problemami ekonomicznymi. Dobrze dokonała też przeglądu literatury przedmiotu porządkując wiele różnych koncepcji i podejść. Bardzo wysoko oceniam wyniki badań empirycznych zamieszczone w pracy. Badania są przeprowadzone bardzo rzetelnie i dobrze udokumentowane.

Weryfikacji przyjętych założeń i realizacji celu badań dokonano na podstawie badań empirycznych przeprowadzonych dla danych rzeczywistych z wykorzystaniem badań ankietowych. Zadanie podjęte w pracy jest na pewno trudne. Oceniam,

że Doktorantka poradziła sobie z problematyką ekonomicznych uwarunkowań i konsekwencji cyfryzacji podatku od towarów i usług w Polsce bardzo dobrze, a recenzowana praca może być przyczynkiem do powstania zwartej monografii w tym zakresie.

Treść pracy jest zgodna z tytułem pracy. Tytuły rozdziałów pracy są dostosowane do treści pracy. Konstrukcję pracy oceniam dobrze. Praca składa się z pięciu rozdziałów, wstępu, zakończenia, spisu literatury, spisu stron internetowych oraz spisów: tabel i rysunków. W pracy została wykorzystana najważniejsza literatura krajowa i zagraniczna z zakresu tematycznego pracy obejmująca 428 pozycji. Wykorzystanie adekwatnej literatury jest jednym z warunków pozytywnej oceny rozprawy doktorskiej. Przeprowadzone badania zostały prawidłowo udokumentowane, czego dowodem jest obszerna dokumentacja zamieszczona w rozdziałach empirycznych. Kolejność poszczególnych rozdziałów odpowiada kolejności etapów badania naukowego podporządkowanych realizacji celu badania.

Bardzo dobrze oceniam redakcyjną i formalną stronę pracy – została ona przygotowana bardzo starannie. Całość pracy została zamieszczona na 394 stronach. Ponieważ zwięzła charakterystyka poszczególnych rozdziałów została ujęta we wstępie, jako recenzent czuję się zwolniony z charakterystyki treści rozdziałów pracy. Walory pracy i osiągnięcia Doktorantki można ująć w następujące punkty:

1. W pracy dokonano krytycznego przeglądu literatury w zakresie rozwoju teorii i praktyki opodatkowania oraz teoretycznych i praktycznych aspektów wraz z konsekwencjami ciężaru podatkowego.
2. Autorka dobrze dokonała przeglądu literatury przedmiotu porządkując wiele koncepcji i teorii.
3. Bardzo transparentne przedstawienie pojęcia cyfryzacji podatku od towarów i usług oraz jej rozwój w ostatnich latach w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem konkretnych narzędzi cyfryzacji wprowadzonych po 2016 roku. Tłem rozważań były wybrane kraje Unii Europejskiej.
4. Na podstawie badań empirycznych Doktorantka oceniła wpływ procesu cyfryzacji podatku od towarów i usług na funkcjonowanie przedsiębiorstw w wybranych sektorach (budownictwo i handel).

5. W trakcie badań Doktorantka analizując dane statystyczne wykazała, że zła konstrukcja podatków i nadmierne opodatkowanie nasilają zjawisko ucieczki przed podatkiem, co prowadzi do zwiększania się luki podatkowej.
6. Za wkład do rozwoju dyscypliny ekonomia i finanse uznają zrealizowanie głównego celu rozprawy i ocenę konsekwencji procesu cyfryzacji podatku od towarów i usług w Polsce z punktu widzenia budżetu państwa oraz działalności przedsiębiorstw.
7. Na podstawie przeprowadzonych badań Doktorantka wykazała, że cyfryzacja podatku od towarów i usług przyczynia się do zmniejszenia luki podatkowej (jest to zarazem weryfikacja głównej hipotezy badawczej postawionej w pracy).
8. Propozycja Doktorantki i przeprowadzone przez nią badania empiryczne oraz weryfikacja postawionych szczegółowych hipotez badawczych otwierają szerokie możliwości rozbudowy teorii i praktyki dla cyfryzacji podatku od towarów i usług. Można opracować na tej podstawie określone strategie działania państwa i przedsiębiorstwa w obszarze cyfryzacji podatku od towarów i usług.
9. Dodatkowym walorem pracy jest bardzo dobra dokumentacja przedstawionych w pracy badań.

Cele, jakie postawiła przed sobą Doktorantka zostały w pełni zrealizowane, a wiele propozycji zawartych w pracy są wybitnym osiągnięciem Doktorantki, na co wskazano powyżej.

W pracy są również sformułowania dyskusyjne lub budzące uwagi i pytania. Z obowiązku recenzenta zamieszczam je poniżej.

1. W rozdziale piątym zamieszczono wyniki analizy regresji wpływu liczby stawek VAT na skalę VAT (podrozdział 5.4.1, rys. 5.22 s. 335 i dalsze). Zabrakło dyskusji nad jakością tych modeli. Obligują do tego, bardzo niskie wartości R^2 czy brak policzonych: błędu średniego modelu, testu Fishera-Snedekora, współczynnika zmienności losowej. Nie uzasadniono również wyboru postaci analitycznej tych modeli, szczególnie że postać liniowa budzi wątpliwości.
2. Przedstawiono w pracy wyniki ciekawych badań i zweryfikowano hipotezy badawcze. Zabrakło głębszej merytorycznej oceny zastosowanych metod (szczególnie ilościowych) i wskazania bardziej wyraźnie konkretnych efektów z zasto-

sowania tych metod w analizie cyfryzacji podatku od towarów i usług. Werbalna ocena pozostawia lekki niedosyt.

3. We wnioskach końcowych z przeprowadzonych badań zawartych w zakończeniu pracy należało podać co wynika z przeprowadzonych badań z ekonomicznego punktu widzenia dla przedsiębiorstwa oraz gospodarki kraju.
4. W pracy stwierdziłem pewną liczbę drobnych omyłek (literówek, przejęzyczeń, przekręceń wyrazów), które nie mają jednak istotnego wpływu na walory pracy, dlatego odnotowując ten fakt nie przytaczam szczegółów.

Pragnę również zadać Autorce dwa pytania, jakie nasunęły mi się w trakcie czytania rozprawy.

- 1) Jakie ekonomiczne znaczenie ma cyfryzacja podatku od towarów i usług w kontekście gospodarki kraju ?
- 2) Jak Autorka ocenia poziom cyfryzacji podatku od towarów usług w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej?

Wymienione drobne uwagi nie podważają w żadnym stopniu wartości merytorycznej recenzowanej pracy. Dlatego biorąc pod uwagę walory naukowe rozprawy, duży nakład pracy, umiejętność posługiwania się aparatem matematycznym, dojrzałość Autorki do podejmowania samodzielnych badań i zrealizowanie postawionego we wstępie celu badań uważam, że praca doktorska mgr Anny Kowal-Pawul pt.: *„Ekonomiczne uwarunkowania i konsekwencje cyfryzacji podatku od towarów i usług w Polsce”* w pełni spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim i stanowi podstawę do nadania stopnia naukowego doktora nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.

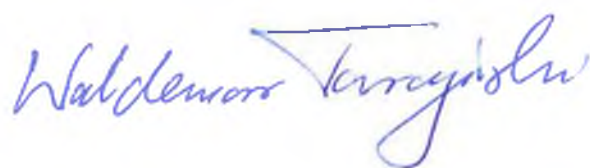
Konkludując oceny i sformułowania zawarte w niniejszej recenzji stwierdzam, że:

- Problem badawczy podjęty w rozprawie jest oryginalny i trafnie wybrany;
- Cele i hipotezy badawcze sformułowane w pracy czynią zadość wymogom stawianym w tym zakresie pracom doktorskim;
- Struktura pracy jest poprawna metodologicznie i zgodna z kolejnością etapów badania naukowego;

- Autorka wykazała się wysokim poziomem wiedzy teoretycznej z zakresu nauk społecznych;
- Od strony formalnej rozprawa została przygotowana prawidłowo i pozwala na jednoznaczną pozytywną ocenę jej poziomu naukowego;
- Metodologia badań, przyjęte metody badawcze, ich dobór oraz interpretacja wyników badań z wykorzystaniem właściwej literatury przedmiotu są poprawne.

Zgodnie z Ustawą z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r., poz. 574 z późn. zm.) wnoszę do Rady Naukowej Kolegium Nauk Społecznych Uniwersytetu Rzeszowskiego o przyjęcie pracy doktorskiej mgr Anny Kowal-Pawul pt.: *„Ekonomiczne uwarunkowania i konsekwencje cyfryzacji podatku od towarów i usług w Polsce”* i dopuszczenie Autorki do publicznej obrony pracy. Ze względu na wysoki poziom pracy zarówno w obszarze teorii jak i praktyki wnioskuję o nagrodzenie tej pracy stosowną nagrodą.

Szczecin, 2022.05.30

Handwritten signature in blue ink, reading "Waldemar Terczyński".